

Diarienummer Ju2022/01335

Till:

ju.remissvar@regeringskansliet.se

kopia:

ju.L5@regeringskansliet.se

Svenska Röda Korsets yttrande över promemorian Straff för deltagande i en terroristorganisation (Ds 2022:6)

Sammanfattning av Svenska Röda Korsets synpunkter

Svenska Röda Korset

- välkomnar och lyfter vikten av utredningens uttryckliga undantag för opartiska humanitära organisationers arbete,
- delar utredningens bedömning att en kriminalisering måste utformas så att den inte kommer i konflikt med den internationella humanitära rätten,
- lyfter vikten av utredningens uttryckliga undantag för sjukvårdspersonal som utför vård enligt medicinskt etiska principer i väpnad konflikt,
- påminner om vikten av att även i den fortsatta lagstiftningsprocessen tydligt beakta förpliktelseerna under den humanitära rätten,
- ställer sig kritiska till utredningens slutsats att sjukvård som utförs enligt medicinsk etik bör straffbeläggas under bestämmelsen i situationer när det inte längre råder väpnad konflikt.

Svenska Röda Korsets utgångspunkter för yttrandet

Svenska Röda Korset är en neutral, självständig och opartisk humanitär organisation vars uppdrag är att förhindra och lindra mänskligt lidande, skydda liv och hälsa och att säkerställa respekt för varje människas värde – särskilt under väpnade konflikter, kriser och andra nödsituationer. I enlighet med den humanitära rätten och Internationella rödakors- och rödahalvmånerörelsens stadgar, har Svenska Röda Korset ett särskilt uppdrag att stödja staten i att sprida kunskap om och säkerställa respekt för den internationella humanitära rätten och skyddsembelen.

Svenska Röda Korset tar inte ställning i sak kring Sveriges anti-terroriståtgärder men mot bakgrund av vårt uppdrag vill värna om att svensk lagstiftning inte riskerar att:

- straffbelägga opartiska humanitära organisationers verksamhet eller finansiering av sådan verksamhet; eller
- urholka den internationella humanitära rättens bestämmelser.

Utan **tydliga undantag för opartiska humanitära organisationers** verksamhet riskerar åtgärder riktade mot terrorism att ha negativa effekter för dessa organisationers möjlighet att på ett neutralt, opartiskt och självständigt sätt möta humanitära behov hos människor som drabbas av väpnad konflikt eller andra våldsamma situationer. Röda Korsets neutralitet, opartiskhet och självständighet är avgörande för att säkerställa tillträde till områden där det pågår väpnad konflikt eller på annat sätt en våldsam situation. Om dessa principer ifrågasätts, hotas grunden för vår humanitära verksamhet.

Den humanitära rätten har utvecklats i syfte att humanisera krigföringen för att begränsa det lidande som väpnade konflikter orsakar för såväl civila som stridande. Den innehåller regler som både skyddar vissa personer och objekt, och som begränsar vilka stridsmedel och stridsmetoder som får användas. Grundläggande är att de stridande parterna ska rikta sina stridshandlingar mot motpartens militära förmåga. Om gärningar, som under väpnade konflikter regleras av den humanitära rätten och inte strider mot denna, förbjuds och straffbeläggs i den nationella **rätten riskerar den humanitära rätten att undermineras**. Detta på grund av att incitament att efterleva den humanitära rättens förbud, t.ex. vad gäller det förbudet mot angrepp mot civila som inte direkt deltar i stridigheterna, minskar.

Svenska Röda Korset vill påminna om att vi utifrån samma utgångspunkter lämnat yttranden och kritik i förhållande till följande lagförslag gällande terrorism-lagstiftning:

- ”Föreningsfriheten och terroristorganisationer”, SOU 2021:15
- ”En ny terroristbrottslag”, SOU 2019:49
- ”Ett särskilt straffansvar för deltagande i en terroristorganisation”, Ds 2017:62
- ”Ett särskilt straffansvar för samröre med en terroristorganisation”, Ju2019/01919/L5
- ”Genomförande av vissa straffrättsliga åtaganden för att förhindra och bekämpa terrorism”, SOU 2017:72
- ”Straffrättsliga åtgärder mot deltagande i en väpnad konflikt till stöd för en terroristorganisation”, SOU 2016:40
- ”Straffrättsliga åtgärder mot terrorismresor”, SOU 2015:63

Våra remissvar på ovan finns tillgängliga på www.rodakorset.se/om-oss/fakta-och-standpunkter/remissvar/ och/eller genom att kontakta folkratt@redcross.se.

Svenska Röda Korsets synpunkter på utredningens förslag

Angående opartiska humanitära organisationers verksamhet

Svenska Röda Korset välkomnar att det föreslås (s. 149) att det tydligt ska framgå av författningskommentaren att den verksamhet som bedrivs av opartiska humanitära organisationer inte innebär att dessa organisationer eller deras medarbetare deltar i en terroristorganisation även om deras insatser, direkt eller indirekt, skulle kunna komma en terroristorganisation till godo.

Detta tydliga undantag är helt nödvändigt för att säkerställa att opartiska humanitära organisationer ska kunna uppfylla sitt uppdrag att bistå och skydda människor i nöd. Detta är förenligt med den humanitära rätten och beslut av staterna vid de Internationella rödakors- och rödahalvmånekonferenserna. Detta är även i linje med den preambulära paragrafen 38 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/541 av den 15 mars 2017 om bekämpande av terrorism, om ersättande av rådets rambeslut 2002/475/RIF och om ändring av rådets beslut 2005/671/RIF och andra instrument som nämns i utredningen. Att ett sådant undantag är tydligt uttryckt i den fortsatta lagstiftningsprocessen, likt i utredningens förslag (s. 149-150), är därför centralt.

Svenska Röda Korset har kontinuerligt framfört i våra remissvar (se hänvisning till dessa i inledande avsnittet ovan) att ett tydligt undantag för opartiska humanitära organisationers verksamhet i svensk lagtext kring anti-terroriståtgärder skulle bidra till ytterligare tydlighet kring vikten av att det opartiska humanitära uppdraget inte kriminaliseras. Detta skulle även vara gott exempel som andra stater kan ta efter i syfte att underlätta för opartiska humanitära organisationers verksamhet att hjälpa människor i nöd.

Angående kap 6 om förhållandet mellan den svenska regleringen av terrorism och den internationella humanitära rätten

Svenska Röda Korset välkomnar resonemanget kring förhållandet mellan de föreslagna lagändringarna och den internationella humanitära rätten samt bedömningen att ”en kriminalisering måste utformas så att den inte kommer i konflikt med den internationella humanitära rätten” (s. 77 ff.).

Som nämns i den remitterade utredningen (s. 154-155) ska, i enlighet med den humanitära rätten, ingen under några omständigheter straffas för att ha utfört sjukvårdsuppgifter som är förenliga med medicinska etiska principer, oberoende av vem som kommer i åtnjutande av vården. Personer med uppgifter inom sjukvården ska inte heller tvingas utföra handlingar som strider mot medicinska etiska principer eller tvingas avstå från handlingar som krävs i enlighet med dessa principer. Vi välkomnar därför även det uttryckliga undantag för sjukvårdspersonal som föreslås (s. 150) för att skydda sjukvårdsuppdraget i väpnad konflikt.

Svenska Röda Korset har i sina tidigare yttranden kring anti-terroriståtgärder lyft vikten av att terrorismlagstiftningen inte kriminaliserar sådana handlingar som regleras av den humanitära rätten och som sker på ett sätt att de inte strider mot den internationella humanitära rätten då det, såsom utredningen

nämner, finns ”en påtaglig risk för att de stridandes incitament att följa den internationella humanitära rättens förbud” på så sätt ”minskar och att en sådan utveckling riskerar att leda till att civila i större omfattning utsätts för angrepp” (s.78). Trots att den humanitära rätten inte i sig innebär ett hinder för att införa en bestämmelse som kriminaliserar deltagande i en terroristorganisation vill vi betona att det finns skäl att i den fortsatta lagstiftningsprocessen, likt såsom utredningen gör i kap 6 (s. 77-80), påminna om och utveckla resonemangen kring Sveriges förpliktelser att främja och upprätthålla respekten för den humanitära rätten.

Angående sjukvårdsuppgifter i fredstid

Utredningen för ett resonemang kring vikten av att skydda sjukvårdsuppdraget i väpnad konflikt. I det sammanhanget anförs att ”bedömningen blir dock annorlunda om det inte råder väpnad konflikt” (s. 155). Svenska Röda Korset ställer sig kritiska till denna slutsats. Den humanitära rättens regler som skyddar sjukvårdsuppdraget är visserligen inte tillämpliga om det inte råder väpnad konflikt. Däremot finns fortsatt behov av att skydda sjukvårdsuppdraget även i fredstid. Bland annat har FN:s Generalförsamling i sin resolution 37/194 lyft sin övertygelse att ingen, under några omständigheter, ska straffas för att ha utfört sjukvårdsuppgifter i enlighet med medicinsk etik.

Tillgången till sjukvård i områden som drabbas av väpnad konflikt är viktig även den dag konflikten är över. Svenska Röda Korset har svårt att se straffvärdet i att utföra sjukvårdsuppgifter i enlighet med medicinsk etik i den situationen. Vi ser i stället en risk att en sådan reglering kan skapa osäkerhet kring om sjukvårdsuppgifter kan straffbeläggas från en dag till en annan och därigenom komma att försvåra tillgången till sjukvård i drabbade områden.

Då bedömningen av när en väpnad konflikt råder dessutom inte alltid är, eller kan antas vara, uppenbar för de som utövar sjukvårdsuppgifter blir rättsläget mycket osäkert. Vi föreslår därför att man tydligt undantar all sjukvård som utförs i enlighet med medicinsk etik, oavsett om det råder väpnad konflikt eller inte.

Martin Ärnlov

Generalsekreterare
Svenska Röda Korset